

VII ȘI LIVEZI ÎN VÂLCEA DE ALTĂDATĂ

sec. XIV–XIX

Eugen DECA

Viticultura și pomicultura sunt două dintre cele mai vechi și răspândite ocupații, datorită faptului că pe teritoriului țării noastre, vița-de-vie și pomii fructiferi au avut condiții favorabile de dezvoltare. Din antichitate avem mențiuni scrise despre viticultură și pomicultură, ca ocupații de bază ale geto-dacilor, care s-au intensificat în epocile următoare, când s-au cultivat noi soiuri de viță, au apărut tehnici viticole și unelte de muncă superioare. În perioada feudalismului, viticultura și pomicultura vor rămâne îndeletniciri de seamă ale românilor, dovadă fiind cosoarele de vie, sămburii de fructe, cazanul de tablă din mormântul de la Pogonești, gropile cu pereți lustruiți deasupra cărora, pe gratii din nuiele, se afumau fructele (poamele).

În județul Vâlcea, așezat într-o zonă colinară și de munte, s-au născut și dezvoltat de-a lungul secolelor forme originale de cultură populară, caracterizate prin tipuri de locuințe și de construcții specializate, unelte de muncă, precum și instalații tehnice pentru prelucrarea strugurilor și a fructelor.

Importanța economică a viticulturii și pomiculturii o dovedesc și documentele istorice ale vremii.

Începând din sec. al XIV-lea, documentele emise de cancelariile domnești¹ fac referiri la livezile, pometurile, viile care ocupau suprafețe mari în județul Vâlcea, având statutul de privilegii mănăstirești, boierești sau fiind proprietăți moșnenești. Viile și livezile apar curent în actele de schimb, de vânzări și cumpărări, donații, cât și în foile de zestre. Uneori, în aceste acte, sunt indicate atât suprafețele de vii și livezi, cât și prețurile la care s-au efectuat tranzacțiile.

Totodată, unele toponime pomenite în hrisoavele medievale ca: Vișina, Cireșul, Valea Cireșului, Pruni, Prunișor, Capul Viilor, Dealul Viilor, unele dintre ele întâlnite și astăzi, sunt edificatoare pentru amploarea acestor ocupații, cât și asupra speciilor pomicele cunoscută în acele vremuri.

Din secolul al XV-lea, documentele vremii referitoare la Vâlcea, amintesc frecvent de viile de la Govora, Ocnele Mari, Drăgășani, Bistrița, Tatoi, Măciuca etc. Așa, de pildă, Radu cel Mare în anul 1495, dăruiește Mănăstirii Govora, o vie la Drăgășani și una în dealul Ocnei (n.n. Ocnele Mari) numit, „Licura”² și tot în 1495 un ieromonah, Macarie, dăruiește aceleași mănăstiri o vie la Ocna „să fie călugărilor de hrană, iar lui de pomenire în tot anul”³. Peste câțiva ani, în 1506, boierii Craiovești dăruiesc mănăstirii Bistrița o serie de vii și livezi din Vâlcea⁴.

În secolele XVII–XVIII, documentele vremii pomenesc de viile din „Dealul Bujoranilor” și „Dealul Oltenilor”⁵ sau este menționată concesionarea dării vinăriciului domnesc din Dealul Dobrușei (localizat în satul Dobrușa, lângă Drăgășani) către mănăstirea Stănești, din comuna Lungești. În timpul lui Constantin Brâncoveanu, prin hrisovul său, dat la 25 aprilie 1695, înzestrează Mănăstirea Hurez cu numeroase moșii, vii și livezi, acordându-i dreptul de vinăriciu asupra mai multor sate, pe care-l sporește la 40 de bani/vadră, atrăgându-și nemulțumirile țărănimii. Aceeași mănăstire avea în proprietatea sa o mare suprafață de vie și la Sutești (lângă Drăgășani), din moment ce plătea în anul 1796, pentru lucrările agricole și întreținerea ei 525 taleri, o sumă foarte mare pentru vremea aceea⁶. În satul Nemoiu, mănăstirea Hurez stăpâna o mare vie, dăruită de monahul Gherasim din Măgureni, unde mănăstirea avea amenajate un „slon mare acoperit cu blane de stejar”⁷, cu lin și teascuri pentru prelucrarea strugurilor.

În anul 1759, boierul Ion Slăvițescu, lasă mănăstirii Govora via sa de la Ionești, cu condiția să-l scrie în pomelnic.

Tot din perioada evului mediu, consemnările memorialistice ale unor călători străini în trecere prin Valahia și Vâlcea, întregesc tabloul răspândirii pomiculturii și viticulturii din acest colț de țară. În sec. al XVI-lea, Franco Sivori, secretarul lui Petru Cercel arată că văzuse în Țara Românească „multe dealuri bogate în vii, care produc mari cantități de vinuri de mare preț, albe și roșii...”, iar mai târziu Botero notează că în Țara Românească se produceau printre

altele „vinuri foarte bune și fructe de tot soiul“. În secolul următor, învățatul turc Evlia Celebi susținea că în Țările Române „merele, perele și prunele se găsesc în cantități mari și sunt de o calitate excepțional de bună“.

Informații complete despre Vâlcea le avem de la sirianul Paul de Alep (mijlocul sec. al XVII-lea), care face o călătorie pe aceste meleaguri și în trecerea lui este impresionat de o serie de localități și mănăstiri: Ocele Mari, Cozia, Bistrița, orașul Râmnic, dar, în același timp, face referiri la marile suprafețe ocupate cu vii și livezi și la calitatea vinului băut la mănăstirea Cozia (face un popas aici, fiind „îndemnat de dragostea de vin...“).

Odată cu creșterea coloniei catolice din orașul Râmnic și mai ales în urma privilegiilor acordate de Constantin Brâncoveanu bulgarilor din Kiprovaț⁸, diferiți misionari catolici au vizitat Vâlcea, lăsând o serie de impresii despre această zonă. În același timp, mănăstirea Franciscanilor de aici publică o scurtă monografie a Râmnicului⁹ (1690), în care se precizează, printre altele: „înspre nord, nu departe de târg este un munte (n.n. dealul Capela) nu prea înalt pe care este o biserică... Muntele este acoperit cu pomi fructiferi și vii...“. Tot în această lucrare sunt menționate și viile logofătului Radu Goran, zis și Olănescu, ale unei anumite Galateea sau viile de la Grădășani din proprietatea Episcopiei Râmnicului, arendate pe la anul 1794, de jupân Hristea¹⁰.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, odată cu intrarea Olteniei sub administrația austriacă, se intensifică preocupările pentru descrierea cu multe amănunte a județului Vâlcea. Ofițerul austriac Friedrich Schwantz lasă descrieri amănunțite despre posibilele puncte de fortificație din ținut și pe harta întocmită de el între anii 1720–1722 sunt localizate numeroase vii și livezi, iar Johann C. Weiss pe lângă faptul că realizează numeroase desene în peniță ale unor locuri și monumente din Vâlcea, immortalizează și frumoasele vii și livezi din preajma Râmnicului (J. Weiss – de la el ni s-a păstrat cea dintâi imagine grafică a Râmnicului).

Ulterior, generalul Von Bauer în memoriile sale, tipărite la Lipsca, în anul 1778¹¹, face o amănunțită catagrafie a orașelor și satelor din Țara Românească, consemnând din Vâlcea numeroasele livezi și, în mod special, viile dintr-o serie de sate din zonele Drăgășani, Bălcești, de pe văile Oltețului și Cernei.

La mijlocul veacului al XIX-lea, un artist plastic cu un deosebit ochi critic – A. Lancelot – vizitează Vâlcea, se interesează, în primul rând, de monumentele sale, dar el face și o serie de consemnări cu caracter etnografic, arătând că Râmnicul are case noi și frumoase, fiind înconjurat de numeroase livezi și vii.

Spre finele secolului al XIX-lea, județul Vâlcea deține suprafețe mari de livezi în jumătatea sa nordică, iar suprafețele mari de vii erau localizate în mod special în partea de sud, în zonele Drăgășani și Bălcești. În documentele timpului și într-o serie de lucrări publicate¹² în această perioadă, sunt menționate o serie de dealuri ocupate cu suprafețe mari de vii (desigur exagerate) – Dealul Gorunești, din comuna cu același nume avea 35 ha, Dealul Bălcești – 35 ha; Dealul Ghioroiu 34 ha, Dealul Roșiile – 40 ha; Dealul Diculești – 54 ha; Dealul Cârlogani – 30 ha; Dealul Viilor din podgoria Drăgășani, acoperit de vii.

De altfel, în această perioadă vinurile din Vâlcea, în speță, cele din podgoria Drăgășani, participă la o serie de concursuri și expoziții naționale și internaționale. În anul 1881, s-a organizat la Rm. Vâlcea concursul agricol al județului Vâlcea, la care au participat printre alții și numeroși podgoreni „cei ce cultivă în mod sistematic viile, și conservă mai bine vinurile...“¹³ (se arată în regulamentul de participare la concurs). La expozițiile universale organizate la Paris în anii 1869–1900, județul Vâlcea participă cu probe geologice, ape minerale, cusături naționale, precum și cu o bogată colecție de vinuri deosebit de apreciate¹⁴.

Sfârșitul secolului trecut și începuturile veacului al XX-lea, marchează pentru viticultura vâlceană, ca, de altfel, pentru cea românească, un puternic moment de criză, datorită invaziei filoxerei care a dus la distrugerea majorității plantațiilor de vii. Ulterior, a urmat o perioadă dificilă de adaptare a noilor soiuri și plantații viticole din Vâlcea.

NOTE

1. Râmnicu Vâlcii – este menționat pentru prima oară în documentul lui Mircea cel Bătrân din 4 septembrie 1389, despre care aflăm că este scris în „orașul domniei mele, Râmnic, iar ulterior în hrisovul din 8 ianuarie 1394 – printre posesiunile confirmate Coziei apar „o moară și o uliță la Râmnic“, precum și vii și livezi în preajma lui. (N. Iorga, *Orașele oltene*, A.O.).
2. N. Dobrescu, *Istoria bisericii din Oltenia*, București, p. 251–252.
3. N. Dobrescu, *Din istoria bisericii române în sec. al XV-lea*, București, 1910, p. 54.
4. N. Dobrescu, *Documente privind istoria României*, veacul al XV-lea, T.R. vo I (1501–1525), p. 9.
5. Ibidem, vol. III, p. 18, p. 312.
6. Ion Ionașcu, *Anexa, Arhivele Olteniei*, nr. 86–88, p. 415.
7. Ibidem, nr. 27–82, p. 302.
8. N. Dobrescu, *Vâlcea – muzee și monumente*, Rm. Vâlcea 1986, p. 36.
9. N. Dobrescu, *Conventul de la Râmnic dedicat lui Sf. Anton de Padova*. Scurtă descriere a orașului Râmnic, cap. IV, p. 189–191.
10. Ion Popescu Cilieni, *Biserici, târguri, sate*, Craiova, 1941, p. 9.
11. Von Bauer, *Memoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Lipsca, 1778, p.
12. C. Alessandrescu, *Dicționar geografic al județului Vâlcea*, București, 1893.
13. Arhivele statului Vâlcea, Fond Prefectura județului Vâlcea, Dosar 98/1881, p. 4.
14. Sergiu Purece, *Vinul de Drăgășani la expoziții și concursuri naționale și internaționale*, în *Muzem*, Muzeul Golești, 1974, p. 281.